6.1.2. Gebruik ondersteunde communicatiehulpmiddelen

Uitgangsvraag

Hebben kinderen met CP een betere functionele communicatie wanneer ze één of meerdere ondersteunde communicatiehulpmiddelen gebruiken in vergelijking met kinderen die hier geen ondersteuning van krijgen?

Praktische uitwerking van de aanbeveling

Het is belangrijk om de communicatieve ontwikkeling van kinderen met CP vanaf jonge leeftijd te stimuleren als deze dreigt achter te blijven. In het algemeen wordt er momenteel vanuit gegaan dat er al in een vroeg stadium interventie noodzakelijk is, want hoe eerder het kind leert communiceren, hoe beter dat is voor zijn totale ontwikkeling (Balkom 1994). Hierbij zouden de volgende punten van belang zijn:

- De omgeving dient geïnformeerd te worden omtrent de ontwikkeling van de communicatie en de invloed hiervan op de totale ontwikkeling van het kind met CP.
- Kind en omgeving moeten de beschikking krijgen over een hulpmiddel om te leren communiceren als dat via spreken (nog) niet kan.
- Kind en omgeving moeten met dat middel leren omgaan.

Laat het kind eerst multidisciplinair beoordelen door onder andere een logopedist, orthopedagoog en ergotherapeut voordat je een communicatievorm of communicatiehulpmiddel kiest. De inzet van maatschappelijk werk voor de begeleiding van ouders/verzorgers is hierbij zeer belangrijk.

Betrek iedereen met wie het kind communiceert, zoals gezin en school, bij de behandeling. Het is aangetoond dat training van deze communicatiepartners een toename geeft van communicatiemomenten en de intentionele communicatie van het kind. De optimale intensiteit en de methode van de training zijn niet uit de literatuur bekend. De tendens is om het kind en de communicatiepartners zo intensief en vaak mogelijk te trainen.

De literatuur is niet eenduidig over de optimale trainingsmethode. Het COCP programma wordt in Nederland veel gebruikt, daarnaast wordt het Hanen-ouderprogramma aangeboden.

Wat ga/kan je per fase doen om de aanbeveling te implementeren?

Hoe zorg ik dat mijn collega's...	Ideeën voor strategieën en acties
... voor deze aanbeveling openstaan	Deel informatie over communicatie met alle teamleden en laat alle teamleden informatie delen. Benadruk gedeelde verantwoordelijkheid van alle betrokkenen: ouders, zorg- en schoolteam. Verspreid kennis over communicatie en benadruk het **belang van ondersteunde communicatiehulpmiddelen**. Dit betekent dat het communicatiehulpmiddel het praten niet gaat vervangen, maar dat dit een stimulans is om te communiceren en dus mogelijk meer te gaan praten. Deel verwachtingen met alle betrokkenen. Het verbeteren van de communicatie kost tijd.
... deze aanbeveling begrijpen	Maak het belang van multidisciplinaire aanpak inzichtelijk. Neem het behandelteam mee in de communicatieve functies en communicatieve voorwaarden die van belang zijn voor een kind om interactie en communicatie op gang te brengen. Gebruik de Leidraad Ondersteunde Communicatie (ISAAC-NF 2020) om informatie en uitleg te geven. Zie **bijlage 1**.
... de aanbeveling willen gebruiken	Prioriteer communicatieve functies en voorwaarden waarbij communicatie ook op jonge leeftijd van belang is.
... de aanbeveling kunnen gebruiken	Ontwikkel een zorgmodule en/of stappenplan voor het centrum. Organiseer scholing over verschillende communicatiemethoden: • COCP-programma: Communicatieve Ontwikkeling van niet of nauwelijks sprekende

	kinderen of volwassenen en hun CommunicatiePartners. Zie website COCP • Hanen-ouderprogramma: er zijn diverse aanbieders van dit programma afhankelijk van de woonplaats. Zie website Hanen-ouderprogramma (Hanencursus) • BEER: Blended E-health for children at Early Risk. Zie website BEER • Ondersteunde gebaren, zie website gebarencentrum • PECS: Picture Exchange Communication System. Zie website PECS • Floorplay, zie website Stichting FloorPlay Organiseer binnen je eigen instelling / organisatie scholing over ondersteunde communicatiehulpmiddelen. Zet (eventueel) een expertiseteam op.
De aanbeveling gebruiken/toepassen: Doen!	Ontwikkel een zorgpad/protocol met daarin voldoende behandeltijd (direct en indirect). Zet ondersteunde communicatiehulpmiddelen in bij alle disciplines en niet alleen bij de logopedist. Maak afspraken over de inzet en het vullen van het ondersteunde communicatiehulpmiddel met ouders en (eventueel) maatschappelijk werk. Modelleer en coach de omgeving in het gebruik van ondersteunde communicatie in de dagelijkse situatie (bijvoorbeeld in de klas, in de thuissituatie en tijdens buiten spelen). Deel beeldmateriaal van de behandeling met de omgeving (bijvoorbeeld arqive). Zoek voor de implementatie van het ondersteunde communicatiehulpmiddel de samenwerking met het netwerk op. Zorg hierbij voor een eenduidige visie.
- in eigen behandeling	Zet ondersteunde communicatie in bij iedere therapie en in de (behandel) groep / klas.

	Ondersteun ouders bij het leren gebruiken van het ondersteunde communicatiehulpmiddel bij hun kind, bijvoorbeeld in welke situatie het ingezet kan worden). Bij aanvraag van een dynamisch communicatiehulpmiddel, maak gebruik van de Routekaart Gewogen keuze Communicatie Ondersteunend Hulpmiddelen voor kinderen en jongeren die moeizaam, nauwelijks of niet spreken. Zie **bijlage 2**.
- in communicatie collega's	Zorg ervoor dat het multidisciplinaire team op de hoogte is van de inzet van het ondersteunde communicatiehulpmiddel.
- in communicatie ouders	Organiseer gezamenlijke scholing voor medewerkers en ouders. Leer ouders zelf het communicatiehulpmiddel te vullen. Houd bij de start korte lijntjes met ouders over het gebruik van het communicatiehulpmiddel. Maak ouders verantwoordelijk voor kennisoverdracht naar de omgeving van het kind.
De aanbeveling blijven gebruiken ook in de toekomst: **Blijven doen!**	Houd wisselingen van therapeuten, groepsleerkrachten en andere communicatiepartners goed in de gaten en zorg dat zij worden getraind. Laat het gebruik van communicatiehulpmiddelen elk jaar terugkomen op de agenda van een revalidatie team.

Bronnen

Balkom H, Welle Donker-Gimbrere M. Kiezen voor communicatie. Intro Nijkerk, 1994.

ISAAC-NF. Leidraad ondersteunde communicatie. Oeffelt: International Society for Augmentative and Alternative Communication – Netherlands and Flanders, 2020.

Vaillant, E. Development of spoken language comprehension and functional communication in children with cerebral palsy: Findings of the Cerebral Palsy – Communication and Language Learning (CP-CaLL) research project. PhD-Thesis, Vrije Universiteit Amsterdam, 2024.